

ПРО ДОСВІД DOCUDAYS UA ЯК ЗАПИТ ДО РОЗВИТКУ МЕДІАПСИХОЛОГІЇ

О. Шиманська, координаторка правозахисного департаменту Docudays UA,
Б. Мойса, кандидат політичних наук, аналітик правозахисного департаменту
Docudays UA, Української Гельсінської спілки з прав людини

Першим фестивальним роком із назвою «Дні кіно про права людини» став 2003. Тоді до програми ввійшли лише фільми. Більшість із яких була українськими прем'єрами.

Наступний фестиваль, який відбувся у 2005, після показів фільмів у Києві уже вирушив у подорож регіонами України, власне так виник Мандрівний фестиваль «Дні кіно про права людини».

Вже наступного року фестиваль став частиною міжнародної Мережі фестивалів про права людини Human Rights Film Network.

З 2008 фестивальна програма була розділена на два конкурси: творчий та правозахисний. І того ж року фестиваль отримав назву Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA.

Фестиваль уже традиційно проходить у Києві протягом останнього тижня березня. Загалом фестиваль має конкурсну та позаконкурсну програми документального кіно, майстерню документального кіно DOCU/КЛАС, індустріальну платформу DOCU/ПРО, простір для дітей віком від 3 до 14 років DOC/САДОК, а також окрему правозахисну програму RIGHTS NOW! і проект «Жива бібліотека».

Мандрівний фестиваль відбувається у 22 областях України – у кінотеатрах, будинках культури, вищих навчальних закладах, школах, молодіжних клубах, книгарнях, бібліотеках, колоніях для засуджених і СІЗО України, у навчальних закладах для майбутніх працівників пенітенціарної системи.

А також, існує постійно діюча мережа із понад 200 кіноклубів медіапросвіти з прав людини Docudays UA у школах, ВНЗ, НДО, євроклубах, бібліотеках, виправних колоніях та освітніх установах пенітенціарної системи по всій країні.

Цьогоріч відбувся вже XVI Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини. Кількість відвідувачів якого чітко дає зрозуміти, що суспільство має запит на подібні площадки, де є можливість побачити іноземні фільми - переможці документального кіно у різноманітних номінаціях та національні документальні прем'єри. Які піднімають найрізноманітніші питання від глобальної зміни клімату і до корупційних скандалів на виборах.

Крім того, документальні фільми не лише змушують задуматись над окремими проблемами. А й розповідають про проведення якісних кампаній впливу, які змінюють ставлення до проблеми і допомагають у її вирішенні, - лабораторія "ЗМІНИ ЦЕ!", яка відбулась цьогоріч у межах правозахисної програми.

Загальна тематика цьогорічного фестивалю сфокусована на правах людини в інформаційному / цифровому середовищі. Стрімкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій безпосередньо впливає на забезпечення та дотримання прав людини. Цифрове середовище створює унікальні можливості для реалізації права на освіту, участі в управлінні державними справами, свободу вираження поглядів та доступу до інформації. Разом з тим, окрім можливостей, розвиток технологій супроводжується й ризиками дотриманню прав людини – втручання у приватне та сімейне життя, право не бути підданим дискримінації, свободі від катувань, інших видів неналежного поводження насильства та експлуатації. Ці можливості та виклики включені окремими компонентами у міжнародні та регіональні стандарти прав людини, в тому числі і в практиці ЄСПЛ [4].

Діти, що користуються усіма можливостями цифрового середовища є й більш вразливими до ризиків, що несуть з собою ІКТ. У зв'язку з цим, впродовж останніх восьми років міжнародні та національні експерти закликають до більш рішучих заходів з забезпечення, дотримання та захисту прав дитини в цифровому середовищі [5].

До необхідності більш ефективних дій держави у своїх дослідженнях та розробках закликає й національна академічна та правозахисна спільнота. Зокрема, протидія використанню інформаційних технологій для переслідуванню, цькуванню, експлуатації та насильству щодо дітей стали предметом напрацювань Л. Найдьонової [2], А. Дьякової [1], Б. Петренка[3] та інших. Ця тема є в фокусі таких академічних установ як Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. Запобігання та протидія порушенням прав дитини в цифровому середовищі є серед стратегічних пріоритетів Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Уповноваженого Президента України з прав дитини, а також урядових інституцій – Міністерства освіти і науки України та Міністерства юстиції України. Дослідження, моніторинг, кампанії з освіти та захисту прав здійснюють й міжнародні та місцеві неурядові й правозахисні організації, в тому числі Міжнародний Фонд ООН ЮНІСЕФ, «Коаліція «Права дитини в Україні» та «Жіночий консорціум України», «Український інститут досліджень екстремізму», Міжнародний жіночий правозахисний центр «ЛІА СТРАДА-Україна», Громадська організація «Батьки СОС», Громадська організація «Магнолія», Громадська організація «Студена», Український фонд «Благополуччя дітей», Громадська організація «Безпечний світ» та інші.

28 березня відбулась експертна зустріч з обговорення можливостей об'єднання зусиль для протидії, зокрема кібербулінгу та кібергрумінгу. На прикладі лише двох типів загроз, експерти Docudays UA показали недостатність державної політики у сфері превенції та протидії цим явищам.

Так, не дивлячись на включення до визначення булінг у національному законодавстві компоненту «електронні комунікації», пропоновані Законом заходи все ж є недостатніми.

Щодо протидії правопорушенням пов'язаним з кібергрумінгом, то національне законодавство прямо не містить положень спрямованих на реалізацію статті 23 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Звичайно, розслідування цих злочинів можна розглядати через інші статті Кримінального кодексу, зокрема статті 153 – 159 щодо сексуального насильства, в тому числі відносно дітей. Гірша справа, коли йдеться про правопорушення скоєні онлайн, де можна хіба застосувати норми статті 301 Кримінального кодексу щодо виготовлення, збуту та розповсюдження порнографії.

Програми та політики захисту прав дітей, що стали жертвами або учасниками переслідувань лише формуються, тому медіапсихологи можуть перебувати на вістрі цих процесів.

Список використаних джерел

1. Дьякова Анастасія Інтернет, який шкодить дитині. На що звернути увагу батькам // Українська правда. Життя. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/10/23/233739/>
2. Найдьонова Л.А. Кібер-булінг або агресія в інтернеті: способи розпізнання і захист дитини / Л.А.Найдьонова //Методичні рекомендації / Серія: На допомогу вчителю. Вип. 4. – К., 2011. – 34 с. (1,5 д.а.)
3. Стоп шкільний терор. Особливості цькувань у шкільному віці. Профілактика та протистояння булінгу. / Український інститут досліджень екстремізму. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uire.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Doslidzhennya-buling.pdf>
4. ECtHR, K.U. v. Finland, No. 2872/02, 02/03/2009
5. UN Committee on the Rights of the Child General comment No. 20 (2016) on the implementation of the rights of the child during adolescence / 6

December 2016. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f20&Lang=en